

עמ-א

חלון

עמ-א

קלד

ציור 22

אור בין שליבותיהם, והיינו "פורחות" שפורחות באור זו על זו, ויש סולמות העשויות כמדרגות שלנו, ונתנו בצידו של כותל לעשות תשמישו בנחת.

**אם יש בשליבה התחתונה רוחב ארבעה טפחים, ואין ממנה עד ראש הכותל עשרה, וממנה לקרקע אין שלשה טפחים, דכלבוד דמי [שולחן ערוך], הרי זה ממעט.**

**אי נמי [וגם, אם] אפילו אין בשליבה התחתונה ארבעה טפחים, ויש בשליבה העליונה ארבעה טפחים, ואין בין זה לזה [בין שליבה לשליבה] שלשה דכלבוד דמי, הרי זה ממעט, וכי הא דאמרין לעיל באיצטבא על גב איצטבא. [ראה ציור 1]**

**ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:**

**ולא אמרן, אלא דאותביה לסולם עליה דזיו [שהשעין הסולם על הזיז].**

**אבל אותביה לסולם בהדיה דזיו [שהשעין הסולם על הכותל בסמוך לזיז], לא הועיל, שלא נעשה הסולם עם הזיז חד מייעוטא, אלא כאילו ארווחיה ארווחיה לזיו [הרחיב הזיז], והזיז עצמו חשוב עדיין כמיעוט באור שאינו מיעוט.**

**ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: אם היה הכותל גבוה עד תשעה עשר טפחים, צריך [דין] זיז אחד להתירו, שנותן הזיז בתוך טפח עשירי [ומשעין עליו סולם כל שהוא], ונמצא שהזיז בתוך עשרה לקרקע, ואף ממנו עד ראש הכותל אין יותר מעשרה טפחים, ושפיר דמי. [ראה ציור 3]**

אבל היה הכותל גבוה עשרים טפחים שוחקות, שהן מעט יותר מעשרים טפחים [ריטב"א], כיון דבעינן שלא יהיה בין הזיז לקרקע עשרה, ולא מן הזיז ועד ראש הכותל עשרה [כיון דגובה עשרה לא ניחא תשמישתיה], צריך שני זיזים [וסולם למטה, וביניהם] להתירו, באופן שמן הקרקע לזיז תחתון פחות מעשרה טפחים, וכך מזיז לזיז, ומזיז עליון לראשו של כותל. [ראה ציור 4]

**אמר רב חסדא: והוא שהעמידן לזיזים זה שלא כנגד זה [זה שלא למעלה מזה], אלא מן הצד, כדי שיוכל להשעין סולם מזיז לזיז.**

**אמר רב חונא: עמוד העומד ברשות הרבים, גבוה עשרה טפחים, ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים בצמצום, שהוא שיעור רשות היחיד, לחייב את הזורק חפץ מרשות הרבים על גגו.**

עמ-א

א. כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים, ויש זיז היוצא מן הכותל — ועומד באור — רחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, ואין מן הזיז ועד ראש הכותל עשרה, אינו מועיל להחשיב הכותל כתשמישו בנחת, כיון שהוא מיעוט באור דלאו שמיה מיעוט.

ב. אבל זיז היוצא מן הכותל רחב ארבעה על ארבעה טפחים, והניח עליו סולם שאין בין שליבותיו שלשה ואין משליבה תחתונה ולמטה שלשה טפחים, שיכול לעלות דרכו לזיז, אף שאין ברחבו של סולם אלא כל שהוא, מיעטו לכותל. שנעשה הסולם מדרגה לזיז, והוא עם הזיז כחד מייעוטא שעומד בקרקע, ולא איכפת לן שבתחתיתו אינו רחב ארבעה [וכשם שאמרנו באיצטבא על גב איצטבא, ובסולם ששליבותיו פורחות].

[ראה ציור 2]

ונעץ בו, בגג העמוד יתד כל שהוא —  
מיעטו בכך משיעור ארבעה טפחים, ואינו  
רשות היחיד.

אמר רב אדא בר אהבה: והני מילי, בגבוה  
היתד שלשה טפחים מעל העמוד.

אבל אם אינו גבוה שלשה — הוא נישב  
כחלק מגג העמוד, ואינו ממעט את שטחו.

אביי ורבא, דאמרי תרווייהו: אף על פי  
שאין גבוה היתד שלשה טפחים — ממעט.

מאי טעמא?

היות ומחמת נעיצת היתד במשטח העמוד  
— לא משתמש ליה לעמוד בכל רוחב  
ארבעה, מפני היתד הנערץ בו. ונמצא שאין  
כאן רוחב ארבעה על ארבעה הראויים  
לשימוש.

רב אשי פליג אעיקר דברי רב הונא ואמר:  
אפילו שגבוה היתד שלשה טפחים, נמי אינו  
ממעט!

מאי טעמא?

אפשר דתליא ביה מידי יכול הוא להשתמש  
ביתד גופיה, על ידי תלית איזה דבר בן,  
"וכיון דחזיא לתשמישתיה דעמוד — מיניה  
חשיב ולא ממעט" [רש"י].

אמר שאל ליה רב אחא בריה דרבא לרב  
אשי, דסבר אפילו גבוה שלשה אינו ממעט  
כיון דמשתמש ביתד:

מילאו למשטח שעל העמוד כולו ביתדות  
קרובים זה לזו, עד שאין תשמישן נוח  
לתלות בהם כלום [בית הבחירה, וראה  
רש"י] — מהו?

אמר ליה רב אשי: וכי לא שמיע לך הא  
דאמר רבי יוחנן: בור וחולייתיה [קרקע  
הניטלת מחפירת הבור, והקיפו בו פי הבור]  
— מצטרף להשלים גובה עשרה טפחים  
מסביב, לעומק הבור, לעשותו רשות היחיד.

שכך הוא, לדעת רבי יוחנן, כוונת המשנה  
בשבת, דתנן:

חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה  
ורחבין ארבעה, הנוטל מהן והנותן על גבן  
חייב [וכדדייק לה רבי יוחנן בשבת דף צט  
א].

וכיון שבאותה משנה כתיב נמי "ורחבין  
ארבעה", משמע דחולית הבור וחלל הבור  
מצטרפין נמי לרוחב ארבעה.

ותיקשי לך: ואמאי? הא לא משתמש ליה  
בחלל הבור, ואיך מצטרף לרוחב ארבעה?!

אלא מאי אית לך למימר, דהתם טעמא הוא  
משום דמנח מידי — כגון דף, מצד אחד  
של החוליא לצד הנגדי של החוליא, מעל  
חלל הבור — ומשתמש.

הכא נמי, גבי מילאו כולו ביתדות, דמנח  
מידי — כגון דף ארבעה או שוטח בגד על  
היתדות — ומשתמש עליו, ושפיר הוי  
רשות היחיד.

והשתא הדרינן לענין מיעוט כותל:

אמר רב יהודה אמר שמואל: כותל גבוה  
עשרה טפחים שבין שתי חצירות, ובא ליתן  
עליו סולם כדי למעטו [בין לענין לעשות  
תשמישו בנתת לבני חצר אחת, בין לענין  
תורת "פתח" כדי לערב שתי החצרות כאחד]  
— צריך סולם שארכו ארבעה עשר טפחים

כדי להתירו.

שהרי אין יכול להעמיד את הסולם כשהוא זקוף, אלא צריך למשוך רגלי הסולם ארבעה טפחים מן הכותל. ולפיכך צריך ארבעה עשר טפחים.<sup>(13)</sup>

**רב יוסף אמר:** אפילו סולם שהוא ארוך שלשה עשר טפחים ומשהו — שלא יגיע לראשו של כותל, אלא פחות מטפח מראשו — סגי. דכיון דלא הוי טפח, לית לן בה.<sup>(14)</sup>

**אביי אמר:** אפילו בסולם שארכו אחד עשר טפחים ומשהו — שיגיע ראש הסולם עד פחות משלשה טפחים מראש הכותל, דכלבוד דמי — סגי.<sup>(15)</sup>

**רב הונא בריה דרב יהושע אמר:** אפילו שאין בסולם אלא שבעה ומשהו טפחים — שכשיעמידנו זקוף, יגיע ראשו לפחות משלשה מראשו של כותל — סגי. דסבירא

ליה כרב בסמוך, שאפילו סולם זקוף ממעט [כיון שראוי הוא מכל מקום לטפס ולעלות — בית הבחירה].

**אמר רב:** סולם זקוף שהוא ממעט — גמרא היא [שמעתי מרבתי], ולא ידענא מאי טעמא מהני, והרי אינו נוח לעלות בו!

**אמר תמה על כך שמואל:** וכי לא ידע אבא [הוא שמו של רב] את טעמא דהא מילתא דסולם זקוף?!

והרי היינו טעמא: מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא [לעיל דף עז ב], שאף על גב שהן מכוונות זו למעלה מזו, וכסולם זקוף דמי, אמרינן לעיל דממעטינן.<sup>(16)</sup>

**אמר רבה אמר רבי חייה:** הבא למעט כותל גבוה עשרה טפחים על ידי שמניח בצד הכותל קורות של דקלים שבכבל, אף שתורת כלי עליהם, שראויים הם למושב ואינם

ראש הכותל.

14. ראה רש"י. וכתבו התוספות: לסימנא בעלמא נקטיה, ללמד שלא איכפת לן שירחק ראש הסולם מראש הכותל פחות מטפח. ולעולם סגי בסולם שאורכו כאורך אלכסונו של תשעה טפחים ומשהו על תשעה טפחים ומשהו, שעולה לשנים עשר טפחים ומשהו יותר משלשת חומשי טפח.

15. ראה רש"י. ופירשו תוספות: הכא נמי סימנא בעלמא נקט, ובתשעה טפחים וארבע חומשי טפח ומשהו סגי, כאלכסון ריבוע של שבעה ומשהו על שבעה ומשהו.

16. וראה בתוספות ובריטב"א, שיישבו דברי

13. כן פירש רש"י. ובתוספות תמהו על רש"י, דחשבונו אינו מדוקדק. שהרי אין צריך לסולם שהוא עומד באלכסון, אורך ארבעה עשר כדי להגיע לגובה עשרה במשיכת ארבעה. ולכן פירשו כר"ח, שצריך למשוך הסולם כדי כל גובהו של כותל, ונמצא שצריך שיהא באורך הסולם כאלכסון של עשרה על עשרה, שעולה ארבעה עשר לפי חשבון "כל אמתא בריבועא, אמתא ותרי חומשי באלכסונו.

וכתב הרא"ש בסימן ד' בדעת רש"י: הא דבעינן הכא שיגיע הסולם לראש הכותל, ואילו בכל הסוגיא דלעיל מבואר, דסגי שלא ירחק עשרה טפחים מראש הכותל. היינו משום דהכא מיירי בסולם שיש בין שליבותיו גובה שלשה טפחים, דהוי מיעוט באויר שאינו מיעוט, וכדאמרינן לעיל. ולפיכך צריך שיגיע הסולם עד

עמ-א

חלון

עמ-א קלח

ציור 23

מוקצה, והוו דבר הניטל בשבת [שאינו ממעט, כדלעיל דף עז א] — אפילו הכי, אינן צריכין קבע [לקובען בקרקע] כדי שלא יטלום!

מאי טעמא?

כבידן קובעתן, שמתוך שהם כבידים אין באדם ונוטלן, וכקבועים הם.

וכעין הא דאמרינן לעיל דף עז ב לענין סולם צורי.

ורב יוסף אמר רבי אושעיא: סולמות שבבבל, אף שקטנים הם, ואין בהם ארבע שליבות, ואמרן לעיל דף עז ב שסולם מצרי אינו ממעט כיון שהוא ניטל בשבת [ראשונים], אפילו הכי, כיון שבבבל היו רגילים לעשותם גסים וכבדים, אינן צריכין קבע!

מאי טעמא — מפני שבבידן קובעתן.

ומפרשינן: מאן דאמר [רבי אושעיא] האי דינא אסולמות — כל שכן דקלים, שמחמת כובדן אינן צריכין קבע.

אבל מאן דאמר [רבי חייא] האי דינא אדקלים, אבל סולמות, הקלים מהם, לא, אלא צריכין קבע.

בעא מיניה רב יוסף מרבה: כיון דבעינן סולם רחב ארבעה טפחים כדי למעט. אם נתן סולם רחב כל שהוא מכאן, וסולם כל שהוא [באותו צד של הכותל] מכאן, וכדי להשלים רחב ארבעה טפחים נתן קשין של

תבואה באמצע, שיהיו במקום השליבות — מהו [האם סגי בהכי]? [ראה ציור 1]

אמר ליה: דרך סולם שעליית הרגלים עליו היא באמצעו. וכיון שהכא אין כף הרגל עולה בהן, שהקשים של תבואה אינם חזקים דים — לא ממעט.

תו בעא מיניה רב יוסף מרבה: נתן קשין מכאן וקשין מכאן, וסולם רחב פחות מארבעה טפחים באמצע, וכיחד רוחבן ארבעה טפחים — מהו? [ראה ציור 2]

אמר ליה רב יוסף: הרי כף הרגל עולה בהן.

כלומר: כיון שהסולם נמצא במקום דריכת הרגלים, שפיר מהני הקשין להשלים הרוחב הנדרש כדי לאחוזו היד בהן ולעלות בסולם. [כך פירש רש"י. והראשונים פירשו באופן אחר].

תו בעא מיניה רב יוסף מרבה: כותל גבוה עמ-ב הרבה, ועשה לו סולם רחב כל שהוא, שראשו מגיע לראשו של כותל. ומתוך שלא היה רחב ארבעה כשיעור, חקק להשלים בכותל עצמו [שהיה משופע — תוספות], כעין שליבות ומדרגות, כדי להשלים רחב ארבעה טפחים. [ראה ציור 3]

ומיבעי ליה: בכמה גובה של כותל צריך להשלים ארבעה?

אמר ליה רבה: די לו שיחקוק להשלים ארבעה טפחים בגובה עשרה טפחים, דבשיעור "פתח" שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה, סגי, כיון שהסולם מגיע לראשו של